

॥ तैत्तिरीय आरण्यकम् ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः — अरुणप्रश्नः ॥

ॐ भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणु॒याम॑ दे॒वाः। भ॒द्रं प॑श्येमाक्षभि॒र्यज॑त्राः।
स्थि॒रैरङ्गै॑स्तुष्टु॒वाꣳस॑स्त॒नूभिः॑। व्यशेम॑ दे॒वहि॑तं॒ यदायुः॑। स्व॒स्ति न॒
इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः। स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः। स्व॒स्ति न॒स्ताक्ष्यो॑
अरि॑ष्टनेमिः। स्व॒स्ति नो॒ बृह॑स्पति॒र्दधातु॑॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒
शान्तिः॑॥

भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणु॒याम॑ दे॒वाः। भ॒द्रं प॑श्येमाक्षभि॒र्यज॑त्राः।
स्थि॒रैरङ्गै॑स्तुष्टु॒वाꣳस॑स्त॒नूभिः॑। व्यशेम॑ दे॒वहि॑तं॒ यदायुः॑। स्व॒स्ति न॒
इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः। स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः। स्व॒स्ति न॒स्ताक्ष्यो॑
अरि॑ष्टनेमिः। स्व॒स्ति नो॒ बृह॑स्पति॒र्दधातु॑। आप॑मापाम॒पः सर्वाः॑।
अ॒स्माद॒स्मादि॒तोऽमु॑तः॥ १॥

अ॒ग्निर्वा॒युश्च॒ सूर्य॑श्च। स॒ह स॑ञ्चस्कर॒द्धिया॑। वा॒य्वश्वा॑
रश्मि॒पत॑यः। मरी॑च्यात्मानो॒ अद्रु॑हः। दे॒वीर्भु॑वन॒सूव॑रीः। पु॒त्रव॒त्वाय॑
मे सु॒त। म॒हाना॑म्नीर्म॒हामा॑नाः। म॒हसो॑ म॒हसः॒ स्वः। दे॒वीः
प॑र्जन्य॒सूव॑रीः। पु॒त्रव॒त्वाय॑ मे सु॒त॥ २॥

अ॒पाश्र्यु॑ष्णिम॒पा रक्षः॑। अ॒पाश्र्यु॑ष्णिम॒पा रघ॑म्। अ॒पाग्रा॑मपं
चाव॑र्तिम्। अ॒पदे॒वीरि॒तो हि॑त। वज्रं॑ दे॒वीरजी॑ताꣳश्च। भु॒वनं

देवसूवरीः। आदित्यानदितिं देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषन्त। शिवा नः
शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः। सुमृडीका सरस्वति। मा
ते व्योम सन्दृशि॥३॥

[१]

स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यम्। अनुमानश्चतुष्टयम्। एतैरादित्य-
मण्डलम्। सर्वैरेव विधास्यते। सूर्यो मरीचिमादत्ते। सर्वस्माद्भुवना-
दधि। तस्याः पाकविशेषेण। स्मृतं कालविशेषणम्। नदीव
प्रभवात्काचित्। अक्षय्याथ्स्यन्दते यथा॥४॥

तां नद्योऽभि संमायन्ति। सौरुः सतीं न निवर्तते। एवं
नानासमुत्थानाः। कालाः संवत्सरः श्रिताः। अणुशश्च महशश्च।
सर्वे समवयत्रितम्। सतैः सर्वैः संमाविष्टः। ऊरुः सन्न निवर्तते।
अधिसंवत्सरं विद्यात्। तदेव लक्षणे॥५॥

अणुभिश्च महद्भिश्च। समारूढः प्रदृश्यते। संवत्सरः प्रत्यक्षेण।
नाधिसत्त्वः प्रदृश्यते। पटरो विक्लिधः पिङ्गः। एतद्वरुणलक्षणम्।
यत्रैतदुपदृश्यते। सहस्रं तत्र नीयते। एकं हि शिरो नाना मुखे।
कृत्स्नं तदतुलक्षणम्॥६॥

उभयतः सप्तैन्द्रियाणि। जल्पितं त्वेव दिह्यते। शुक्लकृष्णे
संवत्सरस्य। दक्षिणवामयोः पार्श्वयोः। तस्यैषा भवन्ति। शुक्रं तै
अन्यद्यजतं तै अन्यत्। विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि। विश्वा हि

माया अवसि स्वधावः। भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्त्विति। नात्र
भुवनम्। न पूषा। न पशवः। नाऽऽदित्यः संवत्सर एव प्रत्यक्षेण
प्रियतमं विद्यात्। एतद्वै संवत्सरस्य प्रियतमं रूपम्। योऽस्य
महानर्थ उत्पत्स्यमानो भवति। इदं पुण्यं कुरुष्वेति। तमाहरणं
दद्यात्॥७॥

[२]

साकञ्जानां सप्तथमाहुरेकजम्। षडुद्यमा ऋषयो देवजा
इति। तेषामिष्टानि विहितानि धामशः। स्थात्रे रैजन्ते विकृतानि
रूपशः। को नु मर्या अमिथितः। सखा सखायमब्रवीत्। जहाको
अस्मदीषते। यस्तित्याजं सखिविदं सखायम्। न तस्य वाच्यपि
भागो अस्ति। यदीं शृणोत्यलकं शृणोति॥८॥

न हि प्रवेदं सुकृतस्य पन्थामिति। ऋतुर्ऋतुना नुद्यमानः।
विननादाभिधावः। षष्टिश्च त्रिंशका वल्गाः। शुक्लकृष्णौ च
षष्टिकौ। सारागवस्त्रैर्जरदक्षः। वसन्तो वसुभिः सह। संवत्सरस्य
सवितुः। प्रैषकृत्प्रथमः स्मृतः। अमूनादयतेत्यन्यान्॥९॥

अमूश्च परिरक्षतः। एता वाचः प्रयुज्यन्ते। यत्रैतदुपदृश्यते।
एतदेव विजानीयात्। प्रमाणं कालपर्यये। विशेषणं तु वक्ष्यामः।
ऋतूनां तन्निबोधत। शुक्लवासां रुद्रगणः। ग्रीष्मेणाऽऽवर्तते सह।
निजहन् पृथिवीं सर्वाम्॥१०॥

ज्योतिषां प्रतिख्येन सः। विश्वरूपाणि वासांसि।

आदित्यानां निबोधता संवत्सरीणं कर्मफलम् । वर्षाभिर्ददतां
 सह । अदुःखो दुःखचक्षुरिव । तद्भाऽऽपीत इव दृश्यते ।
 शीतेनाव्यथयन्निव । रुरुदक्ष इव दृश्यते । ह्लादयते ज्वलतश्चैव ।
 शाम्यतश्चास्य चक्षुषी । या वै प्रजा भ्रंश्यन्ते । संवत्सरात्ता
 भ्रंश्यन्ते । याः प्रतितिष्ठन्ति । संवत्सरे ताः प्रतितिष्ठन्ति । वर्षाभ्यं
 इत्यर्थः ॥ ११ ॥

[३]

अक्षिदुःखोत्थितस्यैव । विप्रसन्ने कनीनिके । आङ्गे चाद्र्गणं
 नास्ति । ऋभूणां तन्निबोधता । कनकाभानि वासांसि । अहतानि
 निबोधता । अन्नमश्रीतं मृज्मीत । अहं वो जीवनप्रदः । एता वाचः
 प्रयुज्यन्ते । शरद्यत्रोपदृश्यते ॥ १२ ॥

अभिधून्वन्तोऽभिघ्नन्त इव । वातवन्तो मरुद्गणाः । अमुतो
 जेतुमिषुमुखमिव । सन्नद्धाः सह ददृशे ह । अपध्वस्तैर्वस्तिवर्णैरिव ।
 विशिखासः कपर्दिनः । अक्रुद्धस्य योत्स्यमानस्य । क्रुद्धस्यैव
 लोहिनी । हेमतश्चक्षुषी विद्यात् । अक्ष्णयोः क्षिपणोरिव ॥ १३ ॥

दुर्भिक्षं देवलोकेषु । मनूनामुदकं गृहे । एता वाचः प्रवदन्तीः ।
 वैद्युतो यान्ति शैशिरीः । ता अग्निः पवमना अन्वैक्षत । इह
 जीविकामपरिपश्यन् । तस्यैषा भवति । इहेहवः स्वतपसः । मरुतः
 सूर्यत्वचः । शर्म सप्रथा आवृणो ॥ १४ ॥

[४]

अतिताम्राणि वासांसि। अष्टिवज्रिशतघ्निं च। विश्वे देवा
विप्रहरन्ति। अग्निजिह्वा असञ्चता। नैव देवो न मर्त्यः। न राजा
वरुणो विभुः। नाग्निर्नेन्द्रो न पवमानः। मातृक्कच्चन विद्यते।
दिव्यस्यैका धनुरारिः। पृथिव्यामपरा श्रिता॥१५॥

तस्येन्द्रो वग्निरूपेण। धनुर्ज्यामछिनत्स्वयम्। तदिन्द्रधनु-
रित्यज्यम्। अभ्रवर्णेषु चक्षते। एतदेव शंयोर्बार्हस्पत्यस्य।
एतद्रुद्रस्य धनुः। रुद्रस्य त्वेव धनुरारिः। शिर उत्पिपेष। स
प्रवर्ग्योऽभवत्। तस्माद्यः सप्रवर्ग्येण यज्ञेन यजते। रुद्रस्य स
शिरः प्रतिदधाति। नैनं रुद्र आरुको भवति। य एवं वेद॥१६॥

[५]

अत्यूर्ध्वाक्षोऽतिरश्चात्। शिशिरः प्रदृश्यते। नैव रूपं न
वासांसि। न चक्षुः प्रतिदृश्यते। अन्योन्यं तु न हिःस्रातः।
सतस्तद्देवलक्षणम्। लोहितोऽक्षिण शारशीर्ष्णिः। सूर्यस्योदयनं
प्रति। त्वं करोषि न्यञ्जलिकाम्। त्वं करोषि निजानुकाम्॥१७॥

निजानुका मे न्यञ्जलिका। अमी वाचमुपासन्तामिति। तस्मै
सर्व ऋतवो नमन्ते। मर्यादाकरत्वात्प्रपुरोधाम्। ब्राह्मणं आप्नोति।
य एवं वेद। स खलु संवत्सर एतैः सेनानीभिः सह। इन्द्राय
सर्वान्कामानंभिवृहति। स द्रप्सः। तस्यैषा भवति॥१८॥

अवद्रप्सो अंशुमतीमतिष्ठत्। इयानः कृष्णो दशभिः सहस्रैः।
आवर्तमिन्द्रः शच्या धमन्तम्। उपस्रुहि तं नृमणामथद्रामिति।

एतयैवेन्द्रः सलावृक्या सह। असुरान् परिवृश्चति। पृथिव्यं शुमंती।
 तामन्ववस्थितः संवत्सरो दिवं च। नैवं विदुषाऽऽचार्यान्तेवासिनौ।
 अन्योन्यस्मै द्रुह्याताम्। यो द्रुह्यति भ्रश्यते स्वर्गाल्लोकात्।
 इत्यृतुमण्डलानि। सूर्यमण्डलान्याख्यायिकाः। अत ऊर्ध्वं
 सनिर्वचनाः॥१९॥

[६]

आरोगो भ्राजः पटरः पतङ्गः। स्वर्णरो ज्योतिषीमान् विभासः।
 ते अस्मै सर्वे दिवमांतपन्ति। ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्त इति।
 कश्यपोऽष्टमः। स महामेरुं न जहाति। तस्यैषा भवति। यत्ते शिल्पं
 कश्यप रोचनावत्। इन्द्रियावत्पुष्कलं चित्रभानु। यस्मिन्सूर्या
 अर्पिताः सप्त साकम्॥२०॥

तस्मिन् राजानमधिविश्रयेममिति। ते अस्मै सर्वे कश्यपाज्यो-
 तिलभन्ते। तान्सोमः कश्यपादधिनिर्धमति। भस्ताकर्मकृदिवैवम्।
 प्राणो जीवानीन्द्रियजीवानि। सप्त शीर्षण्याः प्राणाः। सूर्या
 इत्याचार्याः। अपश्यमहमेतान्सप्त सूर्यानि। पञ्चकर्णो
 वात्स्यायनः। सप्तकर्णश्च प्लाक्षिः॥२१॥

आनुश्रविक एव नौ कश्यप इति। उभौ वेदयिते।
 न हि शेकुमिव महामेरुं गन्तुम्। अपश्यमहमेत्सूर्यमण्डलं
 परिवर्तमानम्। गार्ग्यः प्राणत्रातः। गच्छन्त महामेरुम्। एकं
 चाजुहतम्। भ्राजपटरपतङ्गा निहने। तिष्ठन्नांतपन्ति। तस्मादिह

तप्रितपाः॥२२॥

अमुत्रेतरे। तस्मादिहातप्रितपाः। तेषामेषा भवति। सप्त सूर्या दिवमनुप्रविष्टाः। तानन्वेति पृथिभिर्दक्षिणावान्। ते अस्मै सर्वे घृतमातपन्ति। ऊर्जं दुहाना अनपस्फुरन्त इति। सप्तर्त्विजः सूर्या इत्याचार्याः। तेषामेषा भवति। सप्त दिशो नानासूर्याः॥२३॥

सप्त होतार ऋत्विजः। देवा आदित्या ये सप्त। तेभिः सोमाभी रक्षण इति। तदप्याम्नायः। दिग्भ्राज ऋतून् करोति। एतयैवावृता सहस्रसूर्यताया इति वैशम्पायनः। तस्यैषा भवति। यद्वाव इन्द्र ते शत९ शतं भूमीः। उतस्युः। नत्वा वज्रिन्सहस्र९ सूर्याः॥२४॥

अनु न जातमष्ट रोदसी इति। नानालिङ्गत्वादृतूनां नानासूर्यत्वम्। अष्टौ तु व्यवसिता इति। सूर्यमण्डलान्यष्टात ऊर्ध्वम्। तेषामेषा भवति। चित्रं देवानामुदगादनीकम्। चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षम्। सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति॥२५॥

[७]

क्वेदमभ्रं निविशते। काय९ संवत्सरो मिथः। काहः केयं देव रात्री। क मासा ऋतवः श्रिताः। अर्धमासा मुहूर्ताः। निमेषाक्षुटिभिः सह। केमा आपो निविशन्ते। यदीतो यान्ति सम्प्रति। काला अप्सु निविशन्ते। आपः सूर्ये समाहिताः॥२६॥

अभ्राण्यपः प्रपद्यन्ते। विद्युत्सूर्ये समाहिता। अनवर्णे इमे भूमी।

इ॒यं चा॑ऽसौ च॒ रोद॑सी। कि॒ं॒स्विद॑त्रान्तरा भू॒तम्। ये॒नेमे॑ वि॒धृते॑
उ॒भे। वि॒ष्णुना॑ वि॒धृते॑ भू॒मी। इ॒ति व॑न्ध॒सस्य॑ वेद॑ना। इ॒राव॑ती धे॒नुमती॑
हि भू॒तम्। सू॒यव॑सिनी॒ मनु॑षे द॒शस्ये॑॥२७॥

व्य॑ष्ट॒भ्राद्रोद॑सी॒ विष्ण॑वेते। दा॒ध॒र्थं पृ॒थि॒वीम॒भितो॑ म॒यूखैः॑। किं
तद्वि॒ष्णोर्ब॑लमा॒हुः। का॒ दी॒प्तिः किं॑ प॒राय॑णम्। ए॒को य॒द्धार॑यद्दे॒वः।
रे॒जती॑ रोद॒सी उ॒भे। वा॒ताद्वि॒ष्णोर्ब॑लमा॒हुः। अ॒क्षरा॑दीप्तिरुच्य॑ते।
त्रि॒पदा॑द्धार॑यद्दे॒वः। यद्वि॒ष्णोरे॒कमु॑त्त॑मम्॥२८॥

अ॒ग्नयो॑ वा॒यव॑श्चै॒व। ए॒तद॑स्य प॒राय॑णम्। पृ॒च्छामि॑ त्वा प॑रं
मृ॒त्युम्। अ॒वमं॑ मध्य॒मश्च॑तुम्। लो॒कं च॒ पु॒ण्य॑पापा॒नाम्। ए॒तत्पृ॑च्छामि
सम्प्र॑ति। अ॒मुमा॑हुः प॑रं मृ॒त्युम्। प॒वमा॑नं तु मध्य॒मम्। अ॒ग्निरे॒वाव॑मो
मृ॒त्युः। च॒न्द्रमा॑श्चतु॒रुच्य॑ते॥२९॥

अ॒ना॒भो॒गाः प॑रं मृ॒त्युम्। पा॒पाः सं॑यन्ति॒ सर्व॑दा। आ॒भो॒गास्त्वे॒व
सं॑यन्ति। य॒त्र पु॑ण्यकृ॒तो ज॑नाः। ततो॑ मध्य॒ममा॑यन्ति। च॒तु॒म॒ग्निं च॒
सम्प्र॑ति। पृ॒च्छामि॑ त्वा पा॒पकृ॑तः। य॒त्र या॑तय॒ते य॑मः। त्वं न॒स्तद्व॑ह्मन्
प्रब्रू॑हि। य॒दि वै॒त्थाऽस॒तो गृ॑हान्॥३०॥

क॒श्यपा॑दु॒दि॒ताः सू॒र्याः। पा॒पान्नि॑र्घ्नन्ति॒ सर्व॑दा। रोद॑स्योन्त॑र्दे॒-
शेषु॑। तत्र न्य॒स्यन्ते॑ वा॒सवैः॑। तेऽशरी॑राः प्र॑पद्यन्ते। य॒थाऽपु॑ण्यस्य
कर्म॑णः। अ॒पा॒ण्य॒पाद॑केशा॒सः। त॒त्र ते॑ऽयोनि॒जा ज॑नाः। मृ॒त्वा

पुनर्मृत्युमापद्यन्ते। अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥३१॥

आशातिकाः क्रिमय इव। ततः पूयन्ते वासवैः। अपैतं मृत्युं
जयति। य एवं वेद। स खल्वैवं विद्वाह्यः। दीर्घश्रुत्तमो भवति।
कश्यपस्यातिथिः सिद्धगमनः सिद्धगमनः। तस्यैषा भवति।
आयस्मिन्सप्त वासवाः। रोहन्ति पूर्वा रुहः॥३२॥

ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तमः। इन्द्रस्य घर्मो अतिथिरिति।
कश्यपः पश्यको भवति। यथ्सर्वं परिपश्यतीति सौक्ष्म्यात्।
अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। तस्यैषा भवति। अग्ने नयं सुपथा राये
अस्मान्। विश्वानि देव वयुनानि विद्वान्। युयोध्यस्मङ्गुराणमेनः।
भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेमेति॥३३॥

[८]

अग्निश्च जातवेदाश्च। सहोजा अजिराप्रभुः। वैश्वानरो
नर्यापाश्च। पङ्क्तिराधाश्च सप्तमः। विसर्पेवाऽष्टमोऽग्नीनाम्। एतेऽष्टौ
वसवः, क्षिता इति। यथर्त्वेवाग्नेरर्चिर्वर्णविशेषाः। नीलार्चिश्च
पीतार्चिश्चेति। अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य।
प्रभ्राजमाना व्यवदाताः॥३४॥

याश्च वासुकिवैद्युताः। रजताः परुषाः श्यामाः। कपिला
अतिलोहिताः। ऊर्ध्वा अवपतन्ताश्च। वैद्युत इत्येकादश। नैनं
वैद्युतो हिनस्ति। य एवं वेद। स होवाच व्यासः पाराशर्यः।
विद्युद्वधमेवाहं मृत्युमैच्छामिति। न त्वकामं हन्ति॥३५॥

य एवं वेद। अथ गन्धर्वगणाः। स्वानभ्राट्। अङ्घारिर्बम्भारिः।
हस्तः सुहस्तः। कृशानुर्विश्वावसुः। मूर्धन्वान्धसूर्यवर्चाः।
कृतिरित्येकादश गन्धर्वगणाः। देवाश्च महादेवाः। रश्मयश्च
देवा गरगिरः॥ ३६॥

नैनं गरो हि नस्ति। य एवं वेद। गौरी मिमाय सलिलानि
तक्षती। एकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी। अष्टापदी नवपदी
बभ्रुवुषी। सहस्राक्षरा परमे व्योमन्निति। वाचो विशेषणम्। अथ
निगदव्याख्याताः। ताननुक्रमिष्यामः। वराहवः स्वतपसः॥ ३७॥

विद्युन्महसो धूपयः। श्वापयो गृहमेधाश्चेत्येते। ये चेमेऽ-
शिंमिविद्विषः। पर्जन्याः सप्त पृथिवीमभिवर्षन्ति। वृष्टिभिरिति।
एतयैव विभक्तिर्विपरीताः। सप्तभिर्वा तैरुदीरिताः। अमूल्लोकान-
भिवर्षन्ति। तेषामेषा भवति। समानमेतदुदकम्॥ ३८॥

उच्चैत्यवचाहभिः। भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति। दिवं जिन्वन्त्यग्रय
इति। यदक्षरं भूतकृतम्। विश्वे देवा उपासते। महर्षिमस्य
गोप्तारम्। जमदग्निमकुर्वत। जमदग्निराप्यायते। छन्दोभिश्चतुरुत्तरैः।
राज्ञः सोमस्य तृप्तासः॥ ३९॥

ब्रह्मणा वीर्यावता। शिवा नः प्रदिशो दिशः। तच्छं
योरावृणीमहे। गातुं यज्ञाय। गातुं यज्ञपतये। दैवीः स्वस्तिरस्तु
नः। स्वस्तिर्मानुषेभ्यः। ऊर्ध्वं जिगातु भेषजम्। शं नो अस्तु
द्विपदे। शं चतुष्पदे। सोमपा (३) असोमपा (३) इति

निगदव्याख्याताः ॥ ४० ॥

[९]

सहस्रवृदियं भूमिः। परं व्योम सहस्रवृत्। अश्विनां
भुज्यूनासत्या। विश्वस्य जगत्स्पती। जाया भूमिः पतिर्व्योम।
मिथुनन्ता अतुर्यथुः। पुत्रो बृहस्पती रुद्रः। सरमा इति स्त्रीपुमम्।
शुक्रं वामन्यद्यजतं वामन्यत्। विषुरूपे अहनी द्यौरिव स्थः ॥ ४१ ॥

विश्वा हि माया अवन्थः स्वधावन्तौ। भद्रा वां पूषणाविह
रातिरस्तु। वासात्यौ चित्रौ जगतो निधानौ। द्यावाभूमी चरथः
स२ सखायौ। तावश्विनां रासभाश्वा हवं मे। शुभस्पती
आगत२ सूर्यया सह। त्युग्रोह भुज्युमश्विनोदमेघे। रयिं
न कश्चिन्ममृवां (२) अवाहाः। तमूहथुर्नोभिरात्मन्वतीभिः।
अन्तरिक्षप्रुङ्गिरपौदकाभिः ॥ ४२ ॥

तिस्रः, क्षपस्त्रिरहातिव्रजद्विः। नासत्या भुज्युमूहथुः पतङ्गैः।
समुद्रस्य धन्वन्तराद्रस्य पारे। त्रिभीरथैः शतपद्भिः षडंश्वैः। सवितारं
वितन्वन्तम्। अनुबध्नाति शाम्बरः। आपपूरुषम्बरश्चैव। सवितारं
रेपसोऽभवत्। त्य२ सुतृप्तं विदित्वैव। बहुसोम गिरं वंशी ॥ ४३ ॥

अन्वेति तुग्रो वक्रियान्तम्। आयसूयान्त्सोमंतृप्सुषु। स
सङ्ग्रामस्तमोद्योऽत्योतः। वाचो गाः पिपाति तत्। स तद्गोभिः
स्तवाऽत्येत्यन्ये। रक्षसानन्विताश्च ये। अन्वेति परिवृत्याऽस्तः।

ए॒वमे॒तौ स्थौ॑ अ॒श्विना॑ । ते ए॒ते द्युः॑ पृथि॒व्योः । अ॒हर्ह॒र्गर्भं॑
दधा॒थे ॥ ४४ ॥

तयो॑रे॒तौ व॒थ्साव॑होरा॒त्रे । पृथि॒व्या अ॒हः । दि॒वो रा॒त्रिः ।
ता अ॒वि॒सृष्टौ॑ । दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः । तयो॑रे॒तौ व॒थ्सौ ।
अ॒ग्निश्चा॑ऽऽदि॒त्यश्च॑ । रा॒त्रेर्व॒थ्सः । श्वे॒त आ॑दि॒त्यः । अ॒ह्नोऽग्निः ॥ ४५ ॥

ता॒म्रो अ॑रुणः । ता अ॒वि॒सृष्टौ॑ । दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः । तयो॑रे॒तौ
व॒थ्सौ । वृ॒त्रश्च॑ वैद्यु॒तश्च॑ । अ॒ग्नेर्वृ॒त्रः । वैद्यु॒त आ॑दि॒त्यस्य॑ । ता
अ॒वि॒सृष्टौ॑ । दम्प॑ती ए॒व भ॑वतः । तयो॑रे॒तौ व॒थ्सौ ॥ ४६ ॥

उ॒ष्मा च॑ नीहा॒रश्च॑ । वृ॒त्रस्यो॒ष्मा । वैद्यु॒तस्य॑ नीहा॒रः । तौ ता॒वेव॑
प्रति॑पद्येते । से॒य र॒त्री ग॒र्भिणी॑ पु॒त्रेण॑ सं॒वस॑ति । तस्या॒ वा
ए॒तदु॒ल्बण॑म् । यद्रा॒त्रौ र॒श्मयः॑ । यथा॒ गोर्ग॒र्भिण्या॑ उ॒ल्बण॑म् ।
ए॒वमे॒तस्या॑ उ॒ल्बण॑म् । प्र॒जयि॑ष्णुः प्र॒जया॑ च प॒शुभि॑श्च भ॒वति॑ ।
य ए॒वं वे॒द । ए॒तमु॒द्यन्त॑मपि॒यन्तं॑ चे॒ति । आ॒दि॒त्यः पु॒ण्यस्य॑ व॒थ्सः ।
अथ॑ प॒वित्रा॑ङ्गिर॒सः ॥ ४७ ॥

[१०]

प॒वित्र॑वन्तः प॒रि॒वाज॑मा॒स॒ते । पि॒त॒ेषां॑ प्र॒त्नो अ॒भिर॑क्षति व्र॒तम् ।
म॒हः सं॒मु॒द्रं वरु॑णस्ति॒रोद॑धे । धी॒रा इ॒च्छेकु॑र्ध॒रुणे॒ष्वा॒रभ॑म् । प॒वित्रं॑ ते
वि॒त॒तं ब्र॒ह्म॑ण॒स्पते॑ । प्रभु॑र्गा॒त्राणि॑ प॒र्येषि॑वि॒श्वतः॑ । अ॒त॒प्त॒तनू॑र्न तदा॒मो
अ॑श्रुते । श्रु॒तास॑ इ॒द्वह॑न्त॒स्तथ्स॑मा॒शत॑ । ब्र॒ह्मा दे॒वाना॑म् । अ॒स॒तः स॒द्ये
त॒त॒क्षुः ॥ ४८ ॥

ऋषयः सप्तात्रिंश यत्। सर्वेऽत्रयो अंगस्त्यश्च। नक्षत्रैः
 शङ्कुतोऽवसन्। अथ सवितुः श्यावाश्वस्याऽवर्तिकामस्य। अमी
 य ऋक्षा निहितास उच्चा। नक्तं ददृश्रे कुहचिद्विवेयुः। अदब्धानि
 वरुणस्य व्रतानि। विचाकशच्चन्द्रमा नक्षत्रमेति। तथ्संवितुर्वरेण्यम्।
 भर्गो देवस्य धीमहि॥४९॥

धियो यो नः प्रचोदयात्। तथ्संवितुर्वृणीमहे। वयं देवस्य
 भोजनम्। श्रेष्ठं सर्वधातमम्। तुरं भर्गस्य धीमहि। अपांगूहत
 सविता तृभीन्। सर्वान्दिवो अन्धंसः। नक्तं तान्यभवन्दृशे।
 अस्थ्यस्त्रा सम्भविष्यामः। नाम नामैव नाम मे॥५०॥

नपुंसकं पुमांस्त्र्यस्मि। स्थावरोऽस्म्यथ जङ्गमः।
 यजेऽयक्षि यष्टाहे च। मया भूतान्ययक्षत। पशवो मम भूतानि।
 अनूबन्ध्योऽस्म्यहं विभुः। स्त्रियः सतीः। ता उमे पुंस आहुः।
 पश्यदक्षणाव्रविचैतदन्धः। कविर्यः पुत्रः स इमा चिकेत॥५१॥

यस्ता विजानाथ्संवितुः पितासत्। अन्धो मणिमविन्दत्।
 तमनङ्गुलिरावयत्। अग्नीवः प्रत्यमुश्चत्। तमजिह्वा असश्चत्।
 ऊर्ध्वमूलमवाक्छाखम्। वृक्षं यो वेद सम्प्रति। न स जातु जनः
 श्रद्धयात्। मृत्युर्मा मारयादितिः। हसितं रुदितं गीतम्॥५२॥

वीणापणवलासितम्। मृतं जीवं च यत्किञ्चित्। अङ्गानि स्वेव
 विद्धि तत्। अतृष्यस्तृष्यध्यायत्। अस्माज्जाता मे मिथू चरन्।

पुत्रो निर्ऋत्या वैदेहः। अचेतां यश्च चेतनः। स तं मणिमविन्दत्।
सोऽनङ्गुलिरावयत्। सोऽग्रीवः प्रत्यमुञ्चत्॥५३॥

सोऽजिह्वो असञ्चत। नैतमृषिं विदित्वा नगरं प्रविशेत्। यदि
प्रविशेत्। मिथौ चरित्वा प्रविशेत्। तथ्सम्भवस्य व्रतम्। आतमग्ने
रथं तिष्ठ। एकांश्वमेकयोजनम्। एकचक्रमेकधुरम्। वातध्राजिगतिं
विभो। न रिष्यति न व्यथते॥५४॥

नास्याक्षो यातु सञ्जति। यच्छ्वेतांन् रोहितांश्चाग्नेः। रथे युक्त्वा-
ऽधितिष्ठति। एकया च दशभिश्च स्वभूते। द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या
च। तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च। नियुद्धिर्वायविह तां विमुञ्च॥५५॥

[११]

आतनुष्व प्रतनुष्व। उद्धमाऽऽधमं सन्धम। आदित्ये
चन्द्रवर्णानाम्। गर्भमार्धेहि यः पुमान्। इतः सिक्तं सूर्यगतम्।
चन्द्रमसे रसं कृधि। वारादं जनयाग्रेऽग्निम्। य एको रुद्र उच्यते।
असङ्ख्याताः सहस्राणि। स्मर्यते न च दृश्यते॥५६॥

एवमेतं निबोधत। आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिः। याहि मयूररोमभिः।
मा त्वा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः। दधन्वेव ता इहि। मा मन्द्रैरिन्द्र
हरिभिः। यामि मयूररोमभिः। मा मा केचिन्नियेमुरिन्न पाशिनः।
निधन्वेव तां (२) इमि। अणुभिश्च महद्भिश्च॥५७॥

निघृष्वैरसमायुतैः। कालैरहरित्वमापन्नैः। इन्द्राऽऽयाहि
सहस्रयुक्। अग्निर्विभ्राष्टिवसनः। वायुः श्वेतसिकद्रुकः। संवत्सरो

विषूवर्णैः। नित्यास्तेऽनुचरास्तुव। सुब्रह्मण्योः सुब्रह्मण्योः
सुब्रह्मण्योम्। इन्द्राऽऽगच्छ हरिव आगच्छ मैधातिथेः। मेष
वृषणश्वस्य मेने॥५८॥

गौरावस्कन्दिन्नहल्यायै जार। कौशिकब्राह्मण गौतमब्रुवाण।
अरुणाश्वा इहागताः। वसंवः पृथिविक्षितः। अष्टौदिग्वासंसोऽग्नयः।
अग्निश्च जातवेदाश्चेत्येते। ताम्राश्वास्ताम्ररथाः। ताम्रवर्णास्तथा-
ऽसिताः। दण्डहस्ताः खादग्दतः। इतो रुद्राः पराङ्गताः॥५९॥

उक्तं स्थानं प्रमाणं च पुर इत। बृहस्पतिश्च सविता
च। विश्वरूपैरिहाऽऽगताम्। रथेनोदकवर्त्मना। अप्सुषा इति
तद्वयोः। उक्तो वेषो वासांसि च। कालावयवानामितः प्रतीच्या।
वासात्या इत्यश्विनोः। कोऽन्तरिक्षे शब्दं करोतीति। वासिष्ठो
रौहिणो मीमांसां चक्रे। तस्यैषा भवति। वाश्रेवं विद्युदिति।
ब्रह्मण उदरणमसि। ब्रह्मण उदीरणमसि। ब्रह्मण आस्तरणमसि।
ब्रह्मण उपस्तरणमसि॥६०॥

[१२]

[अपक्रामत गर्भिण्यः]

अष्टयोनीमष्टपुत्राम्। अष्टपत्नीमिमां महीम्। अहं वेद
न मे मृत्युः। न चामृत्युरघाऽऽहरत्। अष्टयोन्यष्टपुत्रम्।
अष्टपदिदमन्तरिक्षम्। अहं वेद न मे मृत्युः। न चामृत्युरघाऽऽहरत्।
अष्टयोनीमष्टपुत्राम्। अष्टपत्नीममू दिवम्॥६१॥

अ॒हं वेद॒ न मे॑ मृत्युः। न चामृत्युर॒घाऽऽहर॑त्। सु॒त्रामा॑णं म॒हीमू॒
षु। अ॒दि॒ति॒र्द्यौर॑दि॒तिर॒न्तरि॑क्षम्। अ॒दि॒तिर्मा॑ता स पि॒ता स पु॒त्रः।
वि॒श्वे दे॒वा अ॒दि॒तिः प॒ञ्चज॑नाः। अ॒दि॒तिर्जा॑तम॒दि॒तिर्जनि॑त्वम्।
अ॒ष्टौ पु॒त्रासो॒ अ॒दि॒तेः। ये जा॒तास्त॒न्वः परि॑ दे॒वां (२)
उप॑प्रै॒त्सप्त॑भिः॥६२॥

प॒रा मा॒र्ताण्ड॑मास्य॑त्। स॒प्तभिः॑ पु॒त्रैर॑दि॒तिः। उप॑प्रै॒त्पू॒र्व्यं यु॒गम्।
प्र॒जायै॑ मृत्यवे त॑त्। प॒रा मा॒र्ताण्ड॑माभ॑र॒दि॒तिः। तान॑नु॒क्रमि॑ष्या॒मः।
मि॒त्रश्च व॑रु॒णश्च। धा॒ता चा॑र्य॒मा च। अ॒श्वश्च॒ भग॑श्च। इन्द्रश्च
वि॒वस्वाऽश्चे॒त्येते। हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भो ह॒सः शु॑चि॒षत्। ब्र॒ह्म॑ज॒ज्ञानं॑
तदि॒त्प॒दमि॑ति। ग॒र्भः प्रा॑जाप॒त्यः। अथ॒ पुरु॑षः स॒प्त पुरु॑षः॥६३॥
[य॒था॒स्थानं॑ ग॒र्भि॒ण्यः]

[१३]

योऽसौ॑ त॒प॒न्नुदे॑ति। स सर्व॑ेषां भू॒तानां॑ प्रा॒णाना॑दायो॒देति॑।
मा मे॑ प्र॒जाया॒ मा प॑शू॒नाम्। मा म॑मं प्रा॒णाना॑दायो॒दगाः। अ॒सौ
योऽस्त॑मेति। स सर्व॑ेषां भू॒तानां॑ प्रा॒णाना॑दाया॒स्तमे॑ति। मा मे॑ प्र॒जाया॒
मा प॑शू॒नाम्। मा म॑मं प्रा॒णाना॑दायास्त॑ङ्गाः। अ॒सौ य आ॑पूर्यति।
स सर्व॑ेषां भू॒तानां॑ प्रा॒णैरा॑पूर्यति॥६४॥

मा मे॑ प्र॒जाया॒ मा प॑शू॒नाम्। मा म॑मं प्रा॒णैरा॑पूरि॒ष्ठाः। अ॒सौ
योऽप॑क्षीयति। स सर्व॑ेषां भू॒तानां॑ प्रा॒णैरप॑क्षीयति। मा मे॑ प्र॒जाया॒ मा

पशूनाम्। मा मम प्राणैरपक्षेष्टाः। अमूनि नक्षत्राणि। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्॥६५॥

इमे मासाश्चार्धमासाश्च। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्। इम ऋतवः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पन्ति चोत्सर्पन्ति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्। अयं संवत्सरः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पति चोत्सर्पति च॥६६॥

मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्। इदमहः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पति चोत्सर्पति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्। इयं रात्रिः। सर्वेषां भूतानां प्राणैरपप्रसर्पति चोत्सर्पति च। मा मै प्रजाया मा पशूनाम्। मा मम प्राणैरपप्रसृपत् मोत्सृपत्। ॐ भूर्भुवः स्वः। एतद्वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीद्वम्॥६७॥

[१४]

अथाऽऽदित्यस्याष्टपुरुषस्य। वसूनामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। रुद्राणामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। आदित्यानामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। सतां

सत्यानाम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। अभिधून्वता-
मभिघ्नताम्। वातवतां मरुताम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा
भानि। ऋभूणामादित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। विश्वेषां
देवानाम्। आदित्यानां स्थाने स्वतेजसा भानि। संवत्सरस्य
सवितुः। आदित्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः।
रश्मयो वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीद्वम्॥६८॥

[१५]

आरोगस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। भ्राजस्य स्थाने स्वतेजसा
भानि। पटरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पतङ्गस्य स्थाने स्वतेजसा
भानि। स्वर्णरस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ज्योतिषीमतस्य स्थाने
स्वतेजसा भानि। विभासस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। कश्यपस्य
स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। आपो वो मिथुनं मा
नो मिथुनं रीद्वम्॥६९॥

[१६]

अथ वायोरेकादशपुरुषस्यैकादशस्त्रीकस्य। प्रभ्राजमानानां
रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातानां रुद्राणां स्थाने
स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा
भानि। रजतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां
रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणां स्थाने
स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि।
अतिलोहितानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां

रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि॥७०॥

अवपतन्तानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि।
 वैद्युतानां रुद्राणां स्थाने स्वतेजसा भानि। प्रभ्राजमानीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। व्यवदातीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वासुकिवैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। रजतानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। परुषाणां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। श्यामानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। कपिलानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अतिलोहितीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ऊर्ध्वानां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। अवपतन्तीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। वैद्युतीनां रुद्राणीनां स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। रूपाणि वो मिथुनं मा नो मिथुनं रीद्वम्॥७१॥

[१७]

अथाग्नेरष्टपुरुषस्य। अग्नेः पूर्वदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। जातवेदस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। सहोजसो दक्षिणदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। अजिराप्रभव उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। वैश्वानरस्यापरदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। नर्यापस उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। पङ्क्तिराधस उदग्दिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। विसर्पिण उपदिश्यस्य स्थाने स्वतेजसा भानि। ॐ भूर्भुवः स्वः। दिशो वो मिथुनं मा

नो मिथुनं रीद्वम् ॥ ७२ ॥

[१८]

दक्षिणपूर्वस्यां दिशि विसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि।
दक्षिणापरस्यां दिश्यविसर्पी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि।
उत्तरपूर्वस्यां दिशि विषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि।
उत्तरापरस्यां दिश्यविषादी नरकः। तस्मान्नः परिपाहि। आ
यस्मिन्त्सप्त वासवा इन्द्रियाणि शतक्रतवित्येते ॥ ७३ ॥

[१९]

इन्द्रघोषा वो वसुभिः पुरस्तादुपदधताम्। मनोजवसो वः
पितृभिर्दक्षिणत उपदधताम्। प्रचेता वो रुद्रैः पश्चादुपदधताम्।
विश्वकर्मा व आदित्यैरुत्तरत उपदधताम्। त्वष्टा वो
रूपैरुपरिष्ठादुपदधताम्। संज्ञानं वः पश्चादिति। आदित्यः
सर्वोऽग्निः पृथिव्याम्। वायुरन्तरिक्षे। सूर्यो दिवि। चन्द्रमा दिक्षु।
नक्षत्राणि स्वलोके। एवा ह्येवा। एवा ह्यग्ने। एवा हि वायो। एवा
हीन्द्र। एवा हि पूषन्। एवा हि देवाः ॥ ७४ ॥

[२०]

आपमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मादितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च
सूर्यश्च। सह संश्चस्करद्धिया। वाय्वश्चा रश्मिपतयः। मरीच्यात्मानो
अद्रुहः। देवीर्भुवनसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत। महानाग्नीर्महामानाः।
महसो महसः स्वः ॥ ७५ ॥

देवीः पर्जन्यसूवरीः। पुत्रवत्वाय मे सुत। अपाश्र्युष्णिमपा
रक्षः। अपाश्र्युष्णिमपा रघम्। अपाघ्नमपंचावर्तिम्। अपदेवीरितो
हित। वज्रं देवीरजीताः। भुवनं देवसूवरीः। आदित्यानदितिं
देवीम्। योनिनोर्ध्वमुदीषत॥ ७६॥

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः। भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिः। व्यशेम देवहितं यदायुः। स्वस्ति न
इन्द्रो वृद्धश्रवाः। स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो
अरिष्टनेमिः। स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु। केतवो अरुणासश्च।
ऋषयो वातरशनाः। प्रतिष्ठाꣳ शतधा हि। समाहितासो
सहस्रधायसम्। शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः।
सुमृडीका सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥ ७७॥

[२१]

योऽपां पुष्पं वेद। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। चन्द्रमा
वा अपां पुष्पम्। पुष्पवान् प्रजावान् पशुमान् भवति। य एवं वेद।
योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। अग्निर्वा अपामायतनम्।
आयतनवान् भवति। योऽग्नेरायतनं वेद॥ ७८॥

आयतनवान् भवति। आपो वा अग्नेरायतनम्। आयतनवान्
भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति।
वायुर्वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो वायोरायतनं वेद।
आयतनवान् भवति॥ ७९॥

आपो वै वायोरायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद।
 योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। असौ वै तपन्नृपा-
 मायतनम्। आयतनवान् भवति। योऽमुष्य तपत आयतनं वेद।
 आयतनवान् भवति। आपो वा अमुष्य तपत आयतनम्॥८०॥

आयतनवान् भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद।
 आयतनवान् भवति। चन्द्रमा वा अपामायतनम्। आयतनवान्
 भवति। यश्चन्द्रमस आयतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै
 चन्द्रमस आयतनम्। आयतनवान् भवति॥८१॥

य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति।
 नक्षत्राणि वा अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यो
 नक्षत्राणामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। आपो वै
 नक्षत्राणामायतनम्। आयतनवान् भवति। य एवं वेद॥८२॥

योऽपामायतनं वेद। आयतनवान् भवति। पर्जन्यो वा
 अपामायतनम्। आयतनवान् भवति। यः पर्जन्यस्याऽऽयतनं वेद।
 आयतनवान् भवति। आपो वै पर्जन्यस्याऽऽयतनम्। आयतनवान्
 भवति। य एवं वेद। योऽपामायतनं वेद॥८३॥

आयतनवान् भवति। संवत्सरो वा अपामायतनम्।
 आयतनवान् भवति। यः संवत्सरस्याऽऽयतनं वेद। आयतनवान्
 भवति। आपो वै संवत्सरस्याऽऽयतनम्। आयतनवान् भवति।
 य एवं वेद। योऽप्सु नावं प्रतिष्ठितां वेद। प्रत्येव तिष्ठति॥८४॥

इमे वै लोका अप्सु प्रतिष्ठिताः। तदेषाऽभ्यनूक्ता। अपां
 रसमुदयं सन्। सूर्यं शुक्रं समाभृतम्। अपां रसस्य यो
 रसः। तं वो गृह्णाम्युत्तममिति। इमे वै लोका अपां रसः।
 तेषामुष्मिन्नादित्ये समाभृताः। जानुदघ्नीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां
 पूरयित्वा गुल्फदघ्नम्॥८५॥

पुष्करपर्णैः पुष्करदण्डैः पुष्करैश्च सङ्स्तीर्य। तस्मिन्वि-
 हायसे। अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। ब्रह्मवादिनो वदन्ति।
 कस्मात्प्रणीतेऽयमग्निश्चीयते। साप्रणीतेऽयमप्सु ह्ययं चीयते। असौ
 भुवनेऽप्यनाहिताग्निरेताः। तमभित एता अबीष्टका उपदधाति।
 अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु॥८६॥

अथो आहुः। सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। एतद्ध स्म वा आहुः
 शण्डिलाः। कमग्निं चिनुते। सत्रियमग्निं चिन्वानः। संवत्सरं
 प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः। अमुमादित्यं
 प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते॥८७॥

नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। प्राणान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते।
 चातुरहोत्रियमग्निं चिन्वानः। ब्रह्मं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते।
 वैश्वसृजमग्निं चिन्वानः। शरीरं प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते।
 उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः॥८८॥

इमाँल्लोकान्प्रत्यक्षेण। कमग्निं चिनुते। इममारुणकेतुकमग्निं

चिन्वा॒न इति॑। य ए॒वासौ। इ॒तश्चा॒ऽमुत॑श्चा॒ऽव्यती॑पा॒ती। तमि॑ति॒।
यो॑ऽग्ने॒र्मिथू॑या वेद॑। मि॒थुन॒वान्भव॑ति। आपो॒ वा अ॒ग्नेर्मि॑थू॒याः।
मि॒थुन॒वान्भव॑ति। य ए॒वं वेद॑॥८९॥

[२२]

आपो॒ वा इ॒दमा॑स॒न्त्सल॑िलमे॒व। स प्र॒जाप॑ति॒रेकः॑ पु॒ष्कर॑प॒र्णे
सम॑भवत्। तस्या॒न्तर्म॑न॒सि का॒मः सम॑वर्तत। इ॒दं सृ॑जे॒यमि॑ति॒।
तस्मा॑द्य॒त्पुरु॑षो॒ मन॑सा॒ऽभिग॑च्छति॒। तद्वा॒चा व॑दति॒। तत्क॑र्मणा
करो॑ति। तदे॒षाऽभ्य॑नू॒क्ता। का॒मस्तद॑ग्रे॒ सम॑वर्त॒ताधि॑। मन॑सो॒ रेतः॑
प्रथ॑मं यदासी॑त्॥९०॥

स॒तो ब॒न्धुम॑स॒ति॒ निर॑विन्दन्। हृ॒दि प्र॒तीष्या॑ क॒वयो॑ मनी॒षेति॑।
उ॒पै॒न्तदु॑प॒नम॑ति। यत्का॑मो॒ भव॑ति। य ए॒वं वेद॑। स तपो॑ऽतप्यत।
स तप॑स्त॒त्वा। शरी॑रमधू॒नुत। तस्य॒ यन्मा॒समा॑सीत्। ततो॑ऽरु॒णाः
के॒तवो॒ वात॑र॒शना॒ ऋष॑य॒ उद॑तिष्ठन्॥९१॥

ये न॒खाः। ते वै॒खान॒साः। ये वा॒लाः। ते वा॑ल॒खिल्याः॑। यो
र॒सः। सो॑ऽपाम्। अ॒न्त॒र॒तः कूर्म॑ भू॒तं सर्प॑न्तम्। तम॑ब्रवीत्। मम॒
वै॒त्वङ्मा॒साम्। सम॑भूत्॥९२॥

नेत्य॑ब्रवीत्। पूर्॒वमे॒वाह॑मि॒हास॑मि॒ति॒। तत्पुरु॑षस्य पुरु॒षत्व॑म्।
स स॒हस्र॑शी॒र्षा पुरु॑षः। स॒हस्रा॑क्षः स॒हस्र॑पात्। भू॒त्वोद॑तिष्ठत्।
तम॑ब्रवीत्। त्वं वै पूर्॒वं सम॑भूः। त्वमि॒दं पूर्॒वः कुरु॑ष्वेति॒। स

इत आदायाऽऽपः॥१३॥

अञ्जलिनां पुरस्तादुपादधात्। एवा ह्येवेति। तत आदित्य उदतिष्ठत्। सा प्राची दिक्। अथारुणः केतुर्दक्षिणत उपादधात्। एवा ह्यग्र इति। ततो वा अग्निरुदतिष्ठत्। सा दक्षिणा दिक्। अथारुणः केतुः पश्चादुपादधात्। एवा हि वायो इति॥१४॥

ततो वायुरुदतिष्ठत्। सा प्रतीची दिक्। अथारुणः केतुरुत्तरत उपादधात्। एवा हीन्द्रेति। ततो वा इन्द्र उदतिष्ठत्। सोदीची दिक्। अथारुणः केतुर्मध्य उपादधात्। एवा हि पूषन्निति। ततो वै पूषोदतिष्ठत्। सेयं दिक्॥१५॥

अथारुणः केतुरुपरिष्ठादुपादधात्। एवा हि देवा इति। ततो देवमनुष्याः पितरः। गन्धर्वाप्सरसश्चोदतिष्ठन्। सोर्ध्वा दिक्। या विप्रुषो विपरापतन्। ताभ्योऽसुरा रक्षांसि पिशाचाश्चोदतिष्ठन्। तस्मात्ते पराभवन्। विप्रुङ्घो हि ते समभवन्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१६॥

आपो ह यद्वहतीर्गर्भमायन्। दक्षं दधाना जनयन्तीः स्वयम्भुम्। तत इमेध्यसृज्यन्त सर्गाः। अद्ध्यो वा इदं समभूत्। तस्मादिदं सर्वं ब्रह्म स्वयम्भ्विति। तस्मादिदं सर्वं शिथिलमिवाऽध्रुवमिवाभवत्। प्रजापतिर्वाव तत्। आत्मनाऽऽत्मानं विधाय। तदेवानुप्राविशत्। तदेषाऽभ्यनूक्ता॥१७॥

विधाय लोकान् विधाय भूतानि। विधाय सर्वाः प्रदिशो दिशश्च।

प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य। आत्मनाऽऽत्मानमभि संविवेशेति।
सर्वमेवेदमाप्त्वा। सर्वमवरुद्धं। तदेवानुप्रविशति। य एवं वेद॥१८॥

[२३]

चतुष्टय्य आपो गृह्णाति। चत्वारि वा अपाः रूपाणि। मेघो
विद्युत्। स्तनयितुर्वृष्टिः। तान्येवावरुन्धे। आतपति वर्ष्या गृह्णाति।
ताः पुरस्तादुपदधाति। एता वै ब्रह्मवर्चस्या आपः। मुखत एव
ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे। तस्मान्मुखतो ब्रह्मवर्चसितरः॥१९॥

कूप्या गृह्णाति। ता दक्षिणत उपदधाति। एता वै
तेजस्विनीरापः। तेज एवास्य दक्षिणतो दधाति। तस्मादक्षिणो-
र्धस्तेजस्वितरः। स्थावरा गृह्णाति। ताः पश्चादुपदधाति। प्रतितिष्ठता
वै स्थावराः। पश्चादेव प्रतितिष्ठति। वहन्तीर्गृह्णाति॥१००॥

ता उत्तरत उपदधाति। ओजसा वा एता वहन्तीरिवोद्धतीरिव
आकूजतीरिव धावन्तीः। ओज एवास्योत्तरतो दधाति।
तस्मादुत्तरोर्ध ओजस्वितरः। सम्भार्या गृह्णाति। ता मध्य
उपदधाति। इयं वै सम्भार्याः। अस्यामेव प्रतितिष्ठति। पल्वल्या
गृह्णाति। ता उपरिष्ठादुपादधाति॥१०१॥

असौ वै पल्वयाः। अमुष्यामेव प्रतितिष्ठति। दिक्षूपदधाति।
दिक्षु वा आपः। अन्नं वा आपः। अज्यो वा अन्नं जायते।
यदेवाज्योऽन्नं जायते। तदवरुन्धे। तं वा एतमरुणाः केतवो
वातरशना ऋषयोऽचिन्वन्। तस्मादारुणकेतुकः॥१०२॥

तदेषाऽभ्यनूक्ता। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो वातरशनाः।
प्रतिष्ठा९ शतधा हि। समाहितासो सहस्रधार्यसमिति। शतशश्चैव
सहस्रशश्च प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥१०३॥

[२४]

जानुदघ्नीमुत्तरवेदीं खात्वा। अपां पूरयति। अपा९ सर्वत्वाय।
पुष्करपर्ण९ रुक्मं पुरुषमित्युपदधाति। तपो वै पुष्करपर्णम्।
सत्य९ रुक्मः। अमृतं पुरुषः। एतावद्वा वाऽस्ति। यावदेतत्।
यावदेवास्ति॥१०४॥

तदवरुन्धे। कूर्ममुपदधाति। अपामेव मेधमवरुन्धे। अथो
स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै। आपमापामपः सर्वाः। अस्मादस्मा-
दितोऽमुतः। अग्निर्वायुश्च सूर्यश्च। सह सञ्चस्करद्धिया इति।
वाय्वश्चा रश्मिपतयः। लोकं पृणच्छिद्रं पृण॥१०५॥

यास्तिस्रः परमजाः। इन्द्रघोषा वो वसुभिरेवाह्येवेति। पञ्च-
चितय उपदधाति। पाङ्क्तोऽग्निः। यावानेवाग्निः। तं चिनुते। लोकं
पृण्या द्वितीयामुपदधाति। पञ्च पदा वै विराट्। तस्या वा इयं
पादः। अन्तरिक्षं पादः। द्यौः पादः। दिशः पादः। परोरजाः पादः।
विराज्येव प्रतितिष्ठति। य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥१०६॥

[२५]

अग्निं प्रणीयोपसमाधाय। तमभित एता अबीष्टका उपदधाति।
अग्निहोत्रे दर्शपूर्णमासयोः। पशुबन्धे चातुर्मास्येषु। अथो आहुः।

सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति। अथ ह स्माहारुणः स्वायम्भुवः। सावित्रः
सर्वोऽग्निरित्यननुषङ्गं मन्यामहे। नाना वा एतेषां वीर्याणि। कमग्निं
चिनुते॥१०७॥

सत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। सावित्रमग्निं चिन्वानः।
कमग्निं चिनुते। नाचिकेतमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते।
चातुरहोत्रियमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। वैश्वसृजमग्निं
चिन्वानः। कमग्निं चिनुते॥१०८॥

उपानुवाक्यमाशुमग्निं चिन्वानः। कमग्निं चिनुते। इममारुण-
केतुकमग्निं चिन्वान इति। वृषा वा अग्निः। वृषाणौ सः स्फालयेत्।
हन्येतास्य यज्ञः। तस्मान्नानुषज्यः। सोत्तरवेदिषु क्रतुषु चिन्वीत।
उत्तरवेद्याः ह्यग्निश्चीयते। प्रजाकामश्चिन्वीत॥१०९॥

प्राजापत्यो वा एषोऽग्निः। प्राजापत्याः प्रजाः। प्रजावान्
भवति। य एवं वेद। पशुकामश्चिन्वीत। संज्ञानं वा एतत् पशूनाम्।
यदापः। पशूनामेव संज्ञानेऽग्निं चिनुते। पशुमान् भवति। य एवं
वेद॥११०॥

वृष्टिकामश्चिन्वीत। आपो वै वृष्टिः। पर्जन्यो वर्षुको भवति।
य एवं वेद। आमयावी चिन्वीत। आपो वै भेषजम्। भेषजमेवास्मै
करोति। सर्वमायुरेति। अभिचरः चिन्वीत। वज्रो वा आपः॥१११॥

वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति। स्तृणुत एनम्। तेजस्कामो
यशस्कामः। ब्रह्मवर्चसकामः स्वर्गकामश्चिन्वीत। एतावद्वा वाऽस्ति।

यावदेतत्। यावदेवास्ति। तदवरुन्धे। तस्यैतद्वृतम्। वर्षति न धावेत्॥११२॥

अमृतं वा आपः। अमृतस्यानन्तरित्यै। नाप्सु मूत्रपुरीषं कुर्यात्। न निष्ठीवेत्। न विवसनः स्नायात्। गुह्यो वा एषोऽग्निः। एतस्याग्नेरनन्तिदाहाय। न पुष्करपर्णानि हिरण्यं वाऽधितिष्ठेत्। एतस्याग्नेरनभ्यारोहाय। न कूर्मस्याश्रीयात्। नोदकस्याघातुकान्येनोदकानि भवन्ति। अघातुका आपः। य एतमग्निं चिनुते। य उचैनमेवं वेद॥११३॥

[२६]

इमानुकं भुवना सीषधेम। इन्द्रश्च विश्वे च देवाः। यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च। आदित्यैरिन्द्रः सह सीषधातु। आदित्यैरिन्द्रः सगणो मरुद्भिः। अस्माकं भूत्वविता तनूनाम्। आप्लवस्व प्रप्लवस्व। आण्डीभवज मा मुहुः। सुखादीन्दुःखनिधनाम्। प्रतिमुञ्चस्व स्वां पुरम्॥११४॥

मरीचयः स्वायम्भुवाः। ये शरीराण्यकल्पयन्। ते ते देहं कल्पयन्तु। मा च ते ख्यास्म तीरिषत्। उत्तिष्ठत् मा स्वप्त। अग्निमिच्छध्वं भारताः। राज्ञः सोमस्य तृप्तासः। सूर्येण सयुजोषसः। युवां सुवासाः। अष्टाचक्रा नवद्वारा॥११५॥

देवानां पूरयोध्या। तस्याः हिरण्मयः कोशः। स्वर्गो लोको ज्योतिषाऽऽवृतः। यो वै तां ब्रह्मणो वेद। अमृतेनाऽऽवृतां पुरीम्।

तस्मै॑ ब्रह्म च॑ ब्रह्मा च। आयुः॑ कीर्तिं प्रजां ददुः। विभ्राज॑माना॒ ५
हरि॑णीम्। यशसा॑ सम्प॒रिवृ॑ताम्। पुरः॑ हिरण्म॑यीं ब्रह्मा॥११६॥

विवेशा॑ऽप॒राजि॑ता। पराडे॑त्य॒ज्याम॑यी। पराडे॑त्य॒नाश॑की। इह
चा॑मुत्र॑ चान्वे॒ति। वि॒द्वान्दे॑वा॒सुरानु॑भ॒यान्। यत्कु॑मा॒री म॒न्द्रय॑ते।
यद्यो॑षिद्यत्प॑तिव्रता॑। अरि॑ष्टं यत्किं च॑ क्रि॒यते॑। अ॒ग्निस्तदनु॑वेधति।
अ॒श्रुता॑सः श्रु॒तासु॑श्च॥११७॥

य॒ज्वानो॒ येऽप्य॑य॒ज्वनः॑। स्वर्य॑न्तो नापै॑क्षन्ते। इन्द्र॑म॒ग्निं च॑ ये
वि॒दुः। सिक्ता॑ इव स॒यन्ति॑। र॒श्मिभिः॑ स॒मुदी॑रिताः। अ॒स्माल्लो॒का-
द॑मुष्मा॒च्च। ऋ॒षिभि॑रदात्पृ॒श्निभिः॑। अपै॑त॒ वीत॑ वि च॑ सर्प॒तातः॑।
येऽत्र॒ स्थ पु॑रा॒णा ये च॒ नूत॑नाः। अहो॑भिर॒द्विर॒क्तुभि॑र्व्य॒क्तम्॥११८॥

य॒मो द॑दात्वव॒सान॑मस्मै। नृ मु॑णन्तु नृपा॒त्वर्यः॑। अ॒कृष्टा॑ ये च॒
कृष्ट॑जाः। कु॒मारी॑षु क॒नीनी॑षु। जा॒रिणी॑षु च॒ ये हि॑ताः। रेतः॑ पीता॒
आण्ड॑पीताः। अङ्गा॑रेषु च॒ ये हु॑ताः। उ॒भया॑न् पुत्र॑पौत्र॒कान्। युवे॑ऽहं
य॒मराज॑गान्। श॒तमि॑न्नु श॒रदः॑॥११९॥

अदो॒ यद्व॒ह्ना विल॑बम्। पि॒तृणां॑ च॒ य॒मस्य॑ च।
वरु॑ण॒स्याश्वि॑नोर॒ग्नेः। म॒रुता॑ च॒ विहा॑य॒साम्। का॒मप्र॑यव॒णं
मे अ॑स्तु। स ह्ये॒वास्मि॑ स॒नात॑नः। इति॑ नाको ब्र॒ह्मिश्र॑वो रा॒यो
धन॑म्। पु॒त्राना॑पो दे॒वीरि॒हाऽऽहि॑त॥१२०॥

विशीर्ष्णीं गृध्रीशीर्ष्णीं च। अपेतो निर्ऋतिः हथः। परिबाधः
 श्वेतकुक्षम्। निजङ्घः शबलोदरम्। स तान् वाच्यायया सह। अग्रे
 नाशय सन्दृशः। ईर्ष्यासूये बुभुक्षाम्। मन्युं कृत्यां च दीधिरे। रथेन
 किं शुकावता। अग्रे नाशय सन्दृशः॥१२१॥

[२८]

पुर्जन्याय प्रगायत। दिवस्पुत्राय मीढुषे। स नो यवसमिच्छतु।
 इदं वचः पुर्जन्याय स्वराजे। हृदो अस्त्वन्तरन्तद्युयोत। मयोभूर्वातो
 विश्वकृष्टयः सन्त्वस्मे। सुपिप्पला ओषधीर्देवगोपाः। यो
 गर्भमोषधीनाम्। गवां कृणोत्यर्वताम्। पुर्जन्यः पुरुषीणाम्॥१२२॥

[२९]

पुनर्मामैत्विन्द्रियम्। पुनरायुः पुनर्भगः। पुनर्ब्राह्मणमैतु
 मा। पुनर्द्रविणमैतु मा। यन्मेऽद्य रेतः पृथिवीमस्कान्।
 यदोषधीरप्यसंरद्यदापः। इदं तत्पुनराददे। दीर्घायुत्वाय वर्चसे।
 यन्मे रेतः प्रसिंच्यते। यन्म आजायते पुनः। तेन माममृतं कुरु।
 तेन सुप्रजसं कुरु॥१२३॥

[३०]

अद्ध्यस्तिरोऽधाऽजायत। तव वैश्रवणः सदा। तिरोऽधेहि
 सपत्नान्नः। ये अपोऽश्रन्ति केचन। त्वाष्ट्रीं मायां वैश्रवणः।
 रथः सहस्रवन्धुरम्। पुरुश्चक्रः सहस्राश्वम्। आस्थायायाहि
 नो बलिम्। यस्मै भूतानि बलिमावहन्ति। धनं गावो हस्ति

हिरण्यमश्वान्॥१२४॥

असाम सुमतौ यज्ञियस्य। श्रियं बिभ्रतोऽन्नमुखीं विराजम्।
सुदरशने च क्रौञ्चे च। मैनागे च महागिरौ। शतद्वारगमन्ता।
सहायं नगरं तव। इति मन्त्राः। कल्पोऽत ऊर्ध्वम्। यदि बलिः
हरेत। हिरण्यनाभये वितुदये कौबेरायायं बलिः॥१२५॥

सर्वभूताधिपतये नम इति। अथ बलिः हत्वोपतिष्ठेत्। क्षत्रं
क्षत्रं वैश्रवणः। ब्राह्मणां वयुः स्मः। नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः।
अस्मात्प्रविश्यान्नमद्धीति। अथ तमग्निमादधीत्। यस्मिन्नेतत्कर्म
प्रयुञ्जीत्। तिरोऽधा भूः। तिरोऽधा भुवः॥१२६॥

तिरोऽधाः स्वः। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः। सर्वेषां
लोकानामाधिपत्ये सीदेति। अथ तमग्निमिन्धीत्। यस्मिन्नेतत्कर्म
प्रयुञ्जीत्। तिरोऽधा भूः स्वाहा। तिरोऽधा भुवः स्वाहा। तिरोऽधाः
स्वः स्वाहा। तिरोऽधा भूर्भुवः स्वः स्वाहा। यस्मिन्नस्य काले
सर्वा आहुतीरहुता भवेयुः॥१२७॥

अपि ब्राह्मणमुखीनाः। तस्मिन्नहः काले प्रयुञ्जीत्। परः
सुप्तजनाद्वेपि। मास्म प्रमाद्यन्तमाध्यापयेत्। सर्वार्थाः सिद्ध्यन्ते।
य एवं वेद। क्षुध्यन्निदमजानताम्। सर्वार्था न सिद्ध्यन्ते। यस्तै
विधातुंको भ्राता। ममान्तरहृदये श्रितः॥१२८॥

तस्मा इममग्रपिण्डं जुहोमि। स मेऽर्थान्मा विवधीत्। मयि

स्वाहा॥ राजाधिराजाय प्रसह्यसाहिने॥ नमो वयं वैश्रवणाय कुर्महे।
 स मे कामान्कामकामाय मह्यम्। कामेश्वरो वैश्रवणो ददातु।
 कुबेराय वैश्रवणाय महाराजाय नमः। केतवो अरुणासश्च। ऋषयो
 वातरशनाः। प्रतिष्ठा९ शतधा हि। समाहितासो सहस्रधायसम्।
 शिवा नः शन्तमा भवन्तु। दिव्या आप ओषधयः। सुमृडीका
 सरस्वति। मा ते व्योम सन्दृशि॥१२९॥

[३१]

संवत्सरमेतद्व्रतं चरेत्। द्वौ वा मासौ। नियमः समासेन।
 तस्मिन्नियमविशेषाः। त्रिषवणमुदकोपस्पर्शी। चतुर्थकालपानभक्तः
 स्यात्। अहरहर्वा भैक्षमश्रीयात्। औदुम्बरीभिः समिद्धिरग्निं
 परिचरेत्। पुनर्मामैत्विन्द्रियमित्येतेनानुवाकेन। उद्धृतपरिपूताभि-
 रद्धिः कार्यं कुर्वीत॥१३०॥

असञ्चयवान्। अग्नये वायवे सूर्याय। ब्रह्मणे प्रजापतये।
 चन्द्रमसे नक्षत्रेभ्यः। ऋतुभ्यः संवत्सराय। वरुणायारुणायेति
 व्रतहोमाः। प्रवर्ग्यवदादेशः। अरुणाः काण्डऋषयः। अरण्येऽधी-
 यीरन्। भद्रं कर्णेभिरिति द्वे जपित्वा॥१३१॥

महानाम्नीभिरुदकं सञ्स्पर्श्य। तमाचार्यो दद्यात्। शिवा
 नः शन्तमेत्योषधीरालभते। सुमृडीकैति भूमिम्। एवमपवर्गे।
 धेनुर्दक्षिणा। कंसं वासंश्च क्षौमम्। अन्यद्वा शुक्लम्। यथाशक्ति
 वा। एवञ्स्वाध्यायधर्मेण। अरण्येऽधीयीत। तपस्वी पुण्यो भवति

तपस्वी पु॒ण्यो भ॒वति॥१३२॥

[३२]

भ॒द्रं कर्णे॑भिः शृणु॒याम॑ दे॒वाः। भ॒द्रं प॑श्येमाक्षभि॒र्यज॑त्राः।
स्थि॒रैरङ्गै॑स्तुष्टुवाꣳस॑स्त॒नूभिः॑। व्यशेम॑ दे॒वहि॑तं यदायुः। स्व॒स्ति न॒
इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः। स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः। स्व॒स्ति न॒स्ताक्ष्यो॑
अरि॑ष्टनेमिः। स्व॒स्ति नो॒ बृह॑स्पतिर्दधातु॥

॥ ॐ शान्तिः॒ शान्तिः॒ शान्तिः॑ ॥

